

SZABÓ LAJOS (SZERK.)

A közösségépítő lelkész

Gyakorlati teológiai kézikönyv lelkészeknek és nem lelkészeknek

Szerkesztette: Szabó Lajos

ISBN 978 963 9979 10 9

Kiadó: Luther Kiadó, Budapest, 2010 (301 oldal)

Milyen a jó lelkész? Erre a kérdésre keresi a választ szerző-társaival együtt az Evangélikus Hittudományi Egyetem Gyakorlati Teológiai tanszékének vezetője, Szabó Lajos professzor az általa kiadott és szerkesztett, a Luther Kiadó gondozásában megjelent kézikönyvben, „A közösségépítő lelkész” címen. S bár a felvetett kérdésre, nevezetesen, hogy milyen a jó lelkész, egyházban és egyházon kívül élők egyaránt tudni vélik a választ, időről időre mégsem szükségtelen a lelkipásztori tisztség és hivatásértelmezés átgondolása és újraértelmezése az aktuális gyakorlati tapasztalatok és az erre adott elméleti-teológiai reflexiók fényében.

Tény, hogy Magyarországon az utóbbi 20 évben megváltoztak a lelkészi hivatásgyakorlás egyházi és társadalmi keretfeltételei. A modern kor jelenségei, mint az individualizálódás és pluralizálódás folyamata, a társadalmi élet funkcionális differenciálódása, a vallás privát üggyé nyilvánítása a lelkipásztori tiszt és *egyházi tisztségértelmezés magától érthetőségét is elbúcsúztatta*, s csak nosztalgiával tekinthetünk vissza a

korábbi időkre, amikor – állítólag – minden olyan egyértelmű volt. Nemzetközi és hazai hivatásszociológiai felmérések arról tesznek bizonyosságot, hogy továbbra is távolodik egymástól a reformatori tisztségértelmezés *teológiai definíciója* és a tényleges lelkipásztori szolgálat által meghatározott, ill. kialakult *hivatásképp* attól függően, hogy milyen gyakorlattal, elvárásokkal, kihívásokkal vagy társadalmi változásokkal szembesül a teológiát éppen abszolváló pályakezdő fiatal, vagy hivatását már évek-évtizedek óta gyakorló lelkész. De a modern kor krízisjelenségei ellenére biztató jelek vannak arra nézve, hogy éppen a protestáns egyházak előtt páratlan lehetőség nyílik: a *közösségek építése* egy széthulló, atomizálódott, morális és egyéb válságok által megrázkódtatásokat átélő világban. S bár igaz, hogy az egyházon kívüli vallásosság iránti igény továbbra is teret követel magának, a tapasztalati megfigyelés azt mutatja, hogy az ilyen vallásosság előbb-utóbb elsorvad, mivel nincs motivációja, kapcsolatrendszere és közösségélménye... Vagyis továbbra is a keresztyén egyházak vannak abban a helyzetben, hogy alkalmat, teret és

keretet biztosítsanak az embereknek a találkozásra, kapcsolatteremtésre, a sorsközösség felvállalására, vallásos és erkölcsi értékek közvetítésére. Ezt a lehetőségét a teológia nyelvén (is) „közösségépítésnek” nevezzük, és megfelel protestáns egyházértelmezésünknek, ekkleziológiai látásunknak. Ez a lelkipásztori szerep- és hivatásértelmezést is új dimenzióba helyezi. Erre a lehetőségre érez rá Szabó Lajos könyve, és keresi azokat a teológiai és gyakorlati kritériumokat, amelyekre feltétlenül figyelniük kell már a lelkészképzés ideje alatt, de később, a továbbképzések és a lelkipásztori életpálya kísérése, támogatása során is.

A gyűjteményes, de tematikailag szorosan összefüggő tanulmánykötet öt részből áll. Már az első rész, „*Kontextusban a képzés*” jelzi a fent említett egyházi és társadalmi keretfeltételek változásait, és ebben az összefüggésben kívánja elhelyezni a gyülekezeti élettel szembeni megváltozott elvárásokat és az erre adott lehetséges választ: az új típusú missziói kompetencia felvállalását. Ez pedig nem más, mint annak az igénynek a felismerése s teológiai megalapozása, hogy a gyülekezet minden élettevékenysége nyilvános térben történik, sőt a gyülekezet élete nyilvánosságot motivál, amelyet „csak” hagyományos és kötött szolgálatok formáival nem elégséges kísérni. Szükség van lelkészek és nem lelkészek kreatív hozzáállására, elkötelezettségére, a megváltozott körülmények józan számbavételére, s ezek kompetens teológiai reflektálására. A gyülekezetépítés e missziói elkötelezettsége nem teszi feleslegessé az olyan kérdéseket, mint hogy „mi teszi vonzóvá gyülekezetünket?” illetve „hogyan növekedjünk”? Vagyis nem a hitigazságok kizárólagos

képviselésének igénye kell, hogy jellemezze ezt a magatartást, hanem az a feszítő kérdés, illetve elkötelezettség, hogy „tartozunk az Evangéliummal a világnak!” Nem a hitigazságok feladásáról van itt szó, vagy olcsó kompromisszumok megkötéséről egy vélt, de kétes népszerűség megőrzésének kedvéért, hanem a hit leleményességéről, amely az egyház ügyét a lelkészek és a laikusok közös ügyévé teszi. A közös szolgálatban egymásra kell, hogy találjon a hittudomány és a környezet igénye, a teológiai kompetencia és a kontextus, de ennek azzal a józansággal kell történnie, amely számol a hagyományos struktúrák meglévő erőforrásaival és a kreatív-innovatív megoldások ígéretes erejével. Egy ilyen missziói paradigmával rendelkező egyház viszont nem hagyatkozhat a véletlenszerűségek és spontaneitások sorozatára – elengedhetetlen a lelkészek és a gyülekezeti munkatársak tudatos képzése, a gyakorlati képzés személyi és gyülekezeti feltételeinek nem esetleges kiválasztása, fejlesztése, korrigálása.

A következő fejezet a „*lelkési élet csomópontjai*” mentén veszi számba a lelkész életpálya nehézségeit és problémáit, az olyan – sokszor még ma is tabuszámba menő – kérdésekre keresve a választ, hogy mennyire vannak jó lelki és mentális állapotban a lelkészek, hol kereshetnek gyógyulást a kiegészítő küszködők, milyen preventív strukturális változásokra és változtatásokra, közelebbről egyházvezetési döntésekre van szükség ahhoz, hogy a gyülekezet épülésének humán erőforrása ne leépüljön, hanem „örömmel és tiszta szívvel” végezhesse tovább szolgálatát. Sajnos meg kell állapítani, mint ahogy a fejezet tanulmányai sem hallgatják el, hogy adott esetben a közegyházi légkör

és állapotok is felelősek a személyes krízishelyzetek kialakulásáért vagy nem megfelelő kezeléséért, ugyanakkor gyakran teljesen egyedül maradnak lelkészek (és nemcsak lelkészek) magánéleti problémáikkal, kudarcélményeikkel, az eredménytelenség kínzó érzésével. Ehhez kapcsolódóan a harmadik rész tanulmányai az elengedhetetlen „Lelkeszi kompetenciák” követelményéről, kialakításáról, fejlesztéséről és fejleszthetőségéről értekeznek. Vannak alapkészségek, amelyek nélkül a közösségépítő lelkeszi munka az imént ismertetett keretek között elképzelhetetlenek, amelyek az Ige meghallását, megértését és különböző formákban történő közvetítését teszik lehetővé, s közben arra nézve is segítséget nyújt a fejezet, hogy miként „tartsuk karban” képességeinket, akár az önismeret vagy a továbbképzés lehetőségei által. De ugyanilyen fontosak a visszajelzések és a lelkeszi munka korrekt és hiteles értékelése, amely szintén nem idegen protestáns egyház- és tisztsegtértelemezésünktől, egyháztörténeti példák igazolják vissza gyakorlatát, de modern korunkban elsikkadni látszik a „szakma” individualizálódása vagy éppen a közösségi aspektus elsoványodása következtében.

A negyedik rész a *lelképásztori szolgálat klasszikus formáit* veszi számba (családlátogatás, kazuáliák, diakónia, gyülekezetvezetés tanulója stb.) a gyülekezetek megváltozott életvitelére való

tekintettel, amelyek ugyanúgy végezhetőek, mint korábban, de bizonyos tekintetben átgondolásra és új hangsúlyok elhelyezésére van szüksége, esetleg eddig ismeretlen részfeladatok integrálását teszik szükségessé. A lényeg az, hogy míg korábban – tradicionális egyházi struktúrákban és nép-egyházi keretekben – e szolgálatok sora a lelképásztorok kiváltsága (vagy éppen adóssága) volt, ma már sokkal inkább a „korporatív működés” formájában a leghatékonyabbak, főleg ha a gyülekezet- és egyházépítést rendszerben szemléljük. Fontos, hogy a lelkészek és laikusok közös szolgálatában nem elég a jóindulat és a közös lelkesedés; a szolgálat munkatársak képzése, felkészítése és koordinálása nélkül elképzelhetetlen, de ebben a lelkésznek újból kulcsszerepe lehet. Igen tanulságos a vizitáció, ill. az egyházlátogatás rendszerének átgondolása, hiszen a gyakorlatban itt érhető leginkább tetten a koncepció hiánya vagy a szokás tehetetlenségi nyomtatéka. A tanulmány szerzője Lutherrel együtt vallja, hogy a vizitációnak teológiai és nem adminisztratív alapja van – nem rendeletekkel, rendelkezésekkel kell kormányozni, hanem pásztori látogatásokkal, amelyek kellő felkészültség nélkül többet ártanak, mint használnak. A vizitációnak a feladata nem a válságkezelés, vagy a számokról, adatokról való meggyőződés, hanem segítségnyújtás abban, hogy egy-egy gyülekezet

merjen „többet álmodni” saját jövője tekintetében.

Végül, az ötödik fejezetben – *Közös lépések a növekedésért* – a gyülekezet irányításának mai eszközeit, lelkészek és „civiliek” együttműködésének mai kor által diktált területeit veszi számba a könyv, a menedzsment, a gazdálkodás, a kommunikáció, a média eszközeinek használata terén, új szolgálati lehetőségek átgondolásának és elméleti megalapozásának igényével. E téren végtelenül fontos a feladatmegosztás, valamint az olyan egyházon kívüli szakmai ismereteknek és megoldásoknak az adaptálása, amelyekkel a lelkész természetszerűleg és képesítése következtében nem rendelkezhet, de laikusok, egyéb szakemberek vagy fiatalok bevonása kettős értelemben is ígéretes lehet: egyrészt eddig nem ismert hatékonysággal segítheti a gyülekezet növekedését, a folyamatok belső kontrollját és professzionálisabb irányítását, másrészt a feladatok és a felelőségek felvállalása lelki-hitbeli fejlődést is eredményezhet a gyülekezeti tagok sorában.

A kézikönyv szerzői (elsősorban gyakorló lelkészek és teológiai tanárok) és szerkesztője nem titkolja, hogy a kö-

zösségépítő lelkész és a munkatársak együttműködése veszélyeket és megpróbáltatásokat is hordoz magában. De az egymásra figyelés, a tanulási hajlandóság, az önkritikus szemlélődés fejlesztése, a változtatási készség erősítése olyan lehetőségeket nyit meg lelkészek és az általuk vezetett segédlelkészek, gyakorló lekipászorok és nem lelkészi munkatársak kapcsolatában, amelyek a saját szerep értékelése, az önismeret fejlesztése, a felelősség közös felvállalása terén gyümölcsöző megoldásokhoz vezethetnek a hagyomány és megújulás között a növekedés útját kereső gyülekezeteknek.

A kiadvány hiánypótló munka a hazai protestantizmusban. Didaktikus felépítése, az ajánlott irodalom feltüntetése és a továbbgondolkodást, illetve a téma megértését segítő kérdések kiválóan segíthetik az olvasót – legyen az lelkész, teológiai hallgató vagy az egyház jövődjére iránt elkötelezett gyülekezeti munkatárs –, hogy egyházunk életének és szolgálatának újragondolásában, új utak és megoldások bátor keresésében tájékozódjon, tanuljon és merjen tervezni.

Fazakas Sándor